

[B] **HET ISLAMDEBAT GEREGISSEERD DOOR EEN GENTS-TUNESISCHE HOGLERAAR**

Tot enkele jaren geleden was Dr. Omar Luc Van den Broeck de bekendste Vlaamse moslim. Deze doctor in de germanistiek en bekeerling tot de Islam publiceerde boeken, gaf cursussen en deed soms de rondleiding in de grote moskee van het Jubelpark in Brussel. In de academische wereld was de belangrijkste stem vaak die van prof. Herman de Ley, opgeleid als kenner van Grieks en Latijn. Via de Arabische vertalingen van dat gedachtegoed ontwikkelde De Ley zich tot een sympathisant en kenner van het beste van de islamitische traditie. Deze beide kenners worden sinds enige jaren bijgestaan en overvleugeld door Sami Zemni, geboren in 1972 in Gent als een Tunesische Belg. Na een boek uit 2006 over *Politieke Islam, 9/11 en jihad*, dat vooral de diversiteit van de moslimactivisten met een fijn penseel schilderde, richt hij zich nu vooral op de islamkritische deelnemers aan het islamdebat.

Het islamdebat is eerder een virus dat sinds een decennium door onze maatschappij sluipt dan een geordend gesprek van een aantal mensen rond een tafel of in een publieke ruimte. Het is een obsessie met de vraag of “de islam” wel geschikt is voor “onze maatschappij”. Zemni bespreekt nauwelijks medestanders (die vinden dat moslims een verrijking voor de westerse cultuur kunnen zijn), maar hij gaat vooral tekeer tegen de islamcritici die kennelijk

“gewoon mogen zeggen dat de islam een inferieure godsdienst of cultuur is”. Aanvankelijk vond ik hem af en toe overdreven scherp over zijn tegenpartij in het debat: “Het kwam bij niemand op dat er sinds de Tweede Wereldoorlog nooit zoveel pertinente leugens, halve waarheden, racistische en intolreante uitspraken over eender welke religie of cultuur zijn geuit dan de laatste tien jaar over de islam.” (p. 25). Ik zette bij zo’n passage in de kantlijn dat het debat over het communisme en over het einde van het kolonialisme toch ook vreselijke dingen produceerde. Klagen over de tegenpartij helpt niet zo goed, je moet met argumenten of liever nog met goede alternatieven komen. Met zulke argumenten komt Zemni gelukkig wel. De sterkste passage in het boek is die over het debat rond het “project Verlichting”. Welke Verlichting? Zemni beschrijft fijntjes hoe de grote figuren van de Verlichting alleen oog hadden voor hun eigen aristocratische klasse, alleen voor mannen en voor de West-Europese landen. Op de steeds weer gestelde vraag, waarom na zoveel eeuwen van hoge ontwikkeling in de islamitische wereld, dan toch in Europa de industriële revolutie begon, heeft hij een wellicht wat te simpel antwoord. De economie van het grootste moslimland, het Turkse Ottomaanse Rijk, werd tot in alle details door de staat gedomineerd. Dat zou de reden zijn voor de stagnatie van dat rijk. Hier zit misschien wat Tunesisch nationalistisch sentiment bij Zemni, omdat zijn land tot ver in de negentiende eeuw ook door de Ottomanen werd bestuurd. Maar Frankrijk dan: dat was toch net zo centralistisch in zijn economische politiek? En het ging na Engeland toch wel mee in die industriële koorts? Pijnlijk precies is wel zijn beschrijving van het moment dat de linkse beweging de eigen koers van betrokkenheid op zwakke minderheden in de samenleving verloor door zich te verliezen in een stuurloos gesprek over religie en cultuur. Hier volgt hij vaak het gelukkige recept van zijn Nederlandse collega Maurits Berger: haal alsjeblieft niet overal die religie bij en overdrijf de rol van religie al zeker niet.

Het beste deel van het boek is uiteindelijk ook de zeer precieze samenvatting van het boek uit 2006 over de vele varianten van de moderne strijd bare islam. Voor niet-ingewijden is het wellicht wat kort uiteengezet. En die “onwetenden” willen misschien ook niet graag geloven dat het bij strijd bare moslims

bijna altijd gaat om een interne strijd en om intern prestige en niet of uiterst zelden vooral om een haat tegen het Westen of tegen de christenen. Zemni zet precies uiteen waarom Hamas en Hizbollah zo tegen al Qaeda zijn, waarom zij ook weer bijna op voet van oorlog leven met de Moslimbroeders van Egypte. Dit lijkt wel zijn specialiteit: de islam niet vanuit de westerse achterdocht beschouwen, maar vanuit de interne dynamiek (dat is dus ook: de conflicten en onderlinge ergernissen). Maar juist in dit grote laatste hoofdstuk, dat ongeveer een kwart van het hele boek beslaat, treedt hij ook hard op tegen de internationale *jihad*. Ze hebben geen realistische visie op de toekomst, maar alleen “een morbide idee van puurheid. Alles wordt toegestaan zolang het niet ingaat tegen ‘de islam’ (of althans wat wij zeggen wat de islam is.)” (pp. 206-7) Hier kiest de commentator bijna de kant van de ongenueanceerde islamcritici.

Zemni heeft geen gemakkelijk leesbaar pamflet geschreven, ook al is het meeste van zijn boek ogenschijnlijk zeer toegankelijk en soms zelfs in een pittige polemische stijl gesteld. Hij schrijft steeds vanuit of tegen de politiek betrokken strijdbare moslims. Wat zouden we zeggen als het debat over het boeddhisme alleen ging over de harde Singalezen in hun onderdrukking van de Tamils in Sri Lanka of over de generaals van Birma/Myanmar? Af en toe krijg je bij het lezen heimwee naar die idyllische islam van de Leuvense hoogleraar Emilio Platti (bijvoorbeeld in zijn *Islam, van nature een vijand?* uit 2003). Dat is een islam van stil gebed, romantische mystiek, grote beschavingen, en slechts af en toe pijnlijke problemen. Het zou mij heel wat waard zijn als Zemni op een overtuigende, eerlijke en boeiende manier ook over die mooie kanten van de islam wil gaan schrijven.

KAREL STEENBRINK

SAMI ZEMNI, *Het islamdebat*, EPO, Berchem, 2009, 224 p.
